

**Голуб Н.Б.**

**МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ  
МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ 8-9 КЛАСІВ**

*Анотація : автор аналізує роль і функції мовних і мовленнєвих помилок у суспільстві, зіставляє тенденції сучасної освіти в Україні з реальними показниками готовності суспільства до багатьох декларованих ним положень; виявляє принципи й підходи вчителів до мотивування учнів на свідоме засвоєння основ мовленнєвої культури, визначає причини низького рівня мовленнєвої культури, розглядає ймовірні мотиватори у роботі вчителя на уроках вивчення української мови у школі.*

*Ключові слова: культура мовлення, джерела формування мовленнєвої культури, помилки, норми літературної мови, мотиватори, мотивація.*

*Аннотация : автор анализирует роль и функции языковых и речевых ошибок в обществе, сопоставляет тенденции современного образования в Украине с реальными показателями готовности общества ко многим декларируемым им положений; выявляет принципы и подходы учителей к мотивации учащихся на сознательное усвоение основ речевой культуры, определяет причины низкого уровня речевой культуры, рассматривает возможные мотиваторы в работе учителя на уроках изучения украинского языка в школе .*

*Ключевые слова: культура речи, источники формирования речевой культуры, ошибки, нормы литературного языка, мотиваторы, мотивация.*

*Abstract: The author examines the role and functions of language and speech errors in the society, compares trends in modern education in Ukraine real indicators of readiness of society to many declared him provisions; identifies principles and approaches of teachers to motivate students to consciously mastering the basics of speech culture determines causes low-level speech culture,*

*considers the likely motivators for teachers in the Ukrainian language lessons at school. The importance of speech in the modernization of the education system, according to the author, enhanced socialization challenges of modern education.*

*The author analyzes the language of school textbooks ( Ukrainian, chemistry, biology, science, history, geography , mathematics, science, labor studies , world literature, geometry) , advertising, public people , the Internet, shows the violation of various norms of modern Ukrainian language.*

*Considering the root cause of success and failure presence of a strong motivation or its deficit, the author studies the motivation of the students need to improve their own culture of speech, draws attention to the peculiarities of motivation in adolescence lives of students. As a result, stated that until the Ukrainian society, language, speech and communication will not take valuable status and become a measure of education and professionalism - indescribably difficult teacher will motivate the younger generation to mastering the basics of speech and practicing them.*

Key words: speech culture, speech culture sources of errors , the rules of literary language, motivators , motivation.

**Поставлення проблеми.** Незважаючи на намагання декларувати інтерес до культури на всіх рівнях, особливо у площині освіти, проблем, пов'язаних із утвердженням її не меншає. Феномен культури багато віків досліджують і осмислюють різні вчені й переконують, що засвоюючи культуру, людина розвивається, стає освіченою, здатною до життя в цивілізованому світі.

Культура – складне й багатогранне поняття. Одна із граней його – мовна культура, що регулюється прийнятими й офіційно визнаними нормами і правилами. Наявність норм робить мову кодифікованою, загальнозрозумілою й цілісною, дає змогу вберегти її від негативних впливів і повноцінно виконувати одну з найважливіших функцій – культурологічну.

Наявність правил мовної поведінки спричинена одвічним прагненням людей до гармонії у стосунках.

Загальновідомо, що норми у кожній мові з часом переглядають, процес цей неодмінно супроводжують дискусії. Однак із моменту затвердження вони стають обов'язковими для всіх. І якщо в побуті кожен сам визначає для себе поріг норми, то у більшості суспільних сфер (наука, освіта, судочинство, законодавство, армія та ін.) самодіяльність недоречна. Багаторічні спостереження дають підстави стверджувати, що відповідальне ставлення до публічного мовлення в українському суспільстві досі не сформоване. Типовим, а не винятковим явищем нині є помилки у мовленні теле- й радіожурналістів, публічних людей, численній друкованій продукції (журнали, газети, посібники, монографії, підручники і навіть словники), що насправді покликані бути джерелом формування культури мовлення. Антична мудрість про те, що гарного життя поганим словом не збудуєш, – не потребує доказів. І навряд чи хто зможе спростувати її.

На жаль, нині єдина царина, де за помилку змушують відповідати, – це освіта, а відповідальні – учні й студенти. Помилки у їхніх письмових роботах чи усному мовленні визначають межу реалізації планів, задумів, можливість/неможливість здобувати освіту в обраному виші. Постає питання правомірності такої ситуації в умовах, коли підручники чи посібники, якими вони користуються, реклама, книги й журнали, які вони читають, радіо, яке слухають, програми, які вони дивляться, популяризують помилкове написання, наголошування, уживання чи творення слів. А ще більш несправедливо, коли вчитель, який оцінює учнів чи студентів, говорить і пише з помилками. Як у таких умовах мотивувати в учня внутрішню потребу, потяг до культури мовлення?

**Аналіз останніх досліджень.** За останні десятиліття проблемі культури мови й мовлення присвячено багато спеціальних досліджень, цю проблему фахівці обговорюють на численних науково-практичних конференціях, Інститут мови НАН України готує випуски цікавого часопису «Культура

слова», щороку виходять з друку не менш цінні посібники й довідники (Волощак М., Гайдаєнко І., Гриценко Т., Єрмоленко С., Капелюшного А., Караванського С., Маруніч І., Непійводи Н., Осипова П., Пентиліук М., Пономарева О., Радевича-Винницького Я., Сербенської О., Струганець Л., Яцимірської М. та ін.), фахові часописи пропонують оригінальні розвідки І. Матвіяса, О. Ожигової, А. Пономаренко, Н. Сологуб, Г. Сюті, С. Чемеркіна та ін., розроблено методики, захищено дисертації (Берегова Г., Захарчук-Дуке О., Слесик К., Соловець Л., Хома Т. та ін.). Упровадження ж у навчальний процес будь-якої педагогічної інновації матиме результат, коли буде підкріплене мотивацією.

Мотивація як одна зі стрижневих проблем психологічних досліджень не менш важлива і в дидактиці. Осмислення наукових набутків психологів (Асеєв В., Божович Л., Вілюнас В., Виготський Л., Грабал В., Додонов Б., Ільїн Є., Леонтьєв О.М., Маслоу А., Узнадзе Д., Якобсон П. та ін.) сприяє посиленню вмотивованості навчальної діяльності, а отже й результативності.

**Мета статті** – виявити причини послаблення мотивації учнів на свідоме формування мовленнєвої культури, розглянути ймовірні мотиватори у роботі вчителя на уроках вивчення української мови у школі.

**Виклад основного матеріалу.** Як зазначено в проекті Концепції розвитку освіти на період 2015-2017 рр., упродовж усього періоду існування незалежної України в освітньому секторі країни накопичувалися численні проблеми системного характеру [5]. Однак до переліку цих проблем (ставлення владних структур до неї як до другорядного, порівняно з економікою, сектора, занепад матеріально-технічної бази, старіння педагогічних кадрів, низька заробітна плата, неефективна, надмірно централізована, застаріла система управління і фінансування та ін.) не потрапив низький рівень загальної культури в українському суспільстві.

Досліджуючи культуру мовлення, ми акцентуємо свою увагу переважно на лінгвістичних аспектах її. Давні греки, що боготворили Слово, до висот підносили мову, мовлення вважали мірилом ледь не всіх чеснот.

Їхнє уявлення про культуру мовлення було тісно пов'язане з духовністю, тому й ідеальну модель мовленнєвого спілкування греки будували передусім на принципах гармонії й взаємоповаги. За словами Цицерона, ніхто з греків не висловлював захоплення оратором лиш тому, що він правильно говорить, адже якщо він цього не вміє, його просто висміють і не те що за оратора – за людину не вважатимуть.

Важливість питання культури мовлення в умовах модернізації системи освіти, на мій погляд, посилюється завданнями соціалізації сучасної освіти. Процес соціалізації розглядаємо не як пристосування до умов, а як уходження в соціум, облаштування в ньому й водночас здатність впливати на нього, формувати й утверджувати моральні норми й цінності, способи поведінки і спілкування, дбаючи про комфортність наступних поколінь. Спробуємо зіставити реальні показники сучасного стану суспільства й готовності його до багатьох декларованих ним положень.

Система освіти покликана допомогти молоді знайти своє місце у просторі культури [1, с. 61].

Учені визначають такі тенденції в сучасній освіті:

- інтелектуалізація всіх сфер життя сучасної освіти;
- посилення значення людського капіталу у всіх сферах життя суспільства;
- принципова інноваційність діяльності людини;
- зміна статусу освіти: зі способу просвіти індивіда вона перетворюється в механізм розвитку культури, суспільства і людини;
- розвивальна функція освіти стає визначальною: освіта набуває статусу особистісного розвитку кожної людини;
- загальне визнання соціокультурної ролі освіти – ролі у збереженні, генеруванні й трансляванні культурного надбання суспільства, у нарощуванні інтелектуального й культурного потенціалу нації у формуванні нової й збереженні традиційної системи цінностей

тощо; освіта все більше постає як фундамент духовності, культури науково-технічних досягнень, цивілізованого поступу загалом [3, с. 59-62].

Водночас виокремлюють такі суспільні тенденції:

1. Формування не ціннісного, а нігілістичного ставлення до мови й мовлення.
2. Популяризація примітивних зразків мови, облагородження сленгу, у тому числі злочинного.
3. Підміна понять: намагання дотримуватися культури мовлення нерідко нарікають пуризмом.
4. Скасування для мови статусу мірила якісної освіти чи професійної досконалості.
5. Ігнорування Конституції чиновниками різних рангів і водночас активне продукування у публічному мовленні російської мови чи послуговування суржиком.
6. Засилля помилок у друкованій продукції різних жанрів і стилів.
7. Безкарність тих, хто мав би гарантувати якісний мовний друкований і усний продукт.

Проілюструємо окремі з названих вище положень.

Тривогу викликає мова шкільних підручників, що мають бути оформлені у науковому стилі, а точніше – у науково-навчальному підстилі наукового стилю, однією з вимог і мовних особливостей якого є строга унормованість.

Аналіз підручників української мови, хімії, біології, природознавства, історії, географії, математики, інформатики, трудового навчання, світової літератури, геометрії дав змогу виявити помилки, що є порушенням різних норм сучасної української літературної мови.

І. *Лексичної*: «*присутня* рубрика», «у тварин хлорофіл *відсутній*», «*присутні* ці ознаки», «є види атомів, які *присутні* у складі...», «якщо папка *відсутня*, попередньо створіть її самостійно...»; «правильно *підібрані*

коефіцієнти»; «закони *носять* універсальний характер»; «Уявлення про небесну сферу *виникло* у глибоку давнину»; «ці знахідки *дозволяють* припустити», «універсальний перекладач, що *дозволяв* їй вільно спілкуватися...», «середня тривалість життя *складала*», «дворянство *складає* найбільшу частину духівництва», «Сучасну українську кухню *складають* найрізноманітніші овочі..», «десять одиниць кожного ряду *складають* одну одиницю наступного»; «*дістав* добру освіту», «цей процес *дістав* назву обгороджування»; «в області «Показувати»», «в області «Пошук»; «*напрямки* господарювання», «*напрямком* діяльності»; «*наслідком* (результатом) його подорожей стала унікальна праця»; «перевагу... *віддають*»; «це підтверджують *наступні* цифри»; «числа, що *зустрічаються* (виявляємо в тексті) в тексті», «скільки разів *зустрічається* цифра 1», «вам доводилося *зустрічати* й інші шкали», «яка цифра *зустрічається* (вжита, трапляється) найчастіше», «*вирішення* транспортних проблем»,

2. Фонетичної: «свіжі корені *хрину* (хрону)», «два корінці *хрину*», «соком *хрину*».

3. Орфоепічної: порушення милозвучності («стосується усіх», «щоб вміти», «слід вказати», «спосіб встановлення зв'язку», «у обох користувачів», «наведіть вказівник»).

4. Морфологічної: «додаючи *при* сплавлянні домішки», «*при* тривалому зберіганні», «*при* горінні енергія перетворюється», «*при* прожарюванні речовин», «*при* зрівнюванні», «можна виокремити *при* дослідженні», «олія гірчиці застосовується *при* виготовленні...», «свіжі корені *хрину* використовуються *при* солінні...», «*при* нагріванні температура тіла підвищується..», «*при* діленні чисел», «*при* зберіганні на носіях», «*при* зверненні до комерційних ресурсів», «*при* роботі з великою кількістю даних», «*при* діленні на 7», «*при* (у якому, за якого) якому значенні x виконується рівність»; «сьогодні у зв'язку з хворобою на заняття не прийшли...»; «згідно закону збереження маси речовин»; «Назва «Україна» вперше згадується в

Київському літописі (за Іпатіївським списком) *під 1187 роком*»; *відмінювання слів*: «налємо розчин *натрій* гідроксиду», «*проходе* ще секунда і..»).

5. *Синтаксичної: невправна будова речення*: «Що зробити, аби підвищити врожай конюшини для того, щоб корови давали більше молока?»; «У південній Франції з'явилося чимало прихильників кальвіністського вчення, яких називали гугенотами»; «Запис натуральних чисел, яким ми користуємося»; «...Японія пред'явила Китаю так звану «21 вимогу», задоволення яких фактично б перетворили...»; «Аліса запустила павука у прозору коробку. Коли через деякий час *вона* подивилася на неї спереду, то побачила павутиння у вигляді ...»; *порядок слів у реченні*: «використовувати для їх отримання (*для отримання їх*)», мова йде про їх опрацювання шляхом кодування...», «доцільно робити їх резервну копію», «порядок їх розташування», «уведення тексту, його редагування»; *невластива українській мові пасивізація*: «рослини запилюються ... бджолами та джмелями»; *пунктуаційні* («вам знадобляться: лійка, паперовий фільтр...», «Центральний процесор складається з: арифметико-логічного пристрою...»).

б. *Стилістичної*: «..а також гірчиця *іде на виготовлення* гірчичників..»; «існують зорі, які *одержали назву* карликів», «свою назву вона *отримала* на честь...», «На будівництво стін *ідуть* бетонні блоки або цегла», «взагалі дробі виникли *в глибокій давнині*»; «Україна змушена в зовнішній політиці нові правила поведінки».

Хибують підручники й багатьма іншими вадами: надлишковістю, тавтологією («легко вступає у взаємодію», «відбувалося накопичення хімічних знань»; «Капуста відома з *давніх-давен*. Вона згадується ще в *давніх* книжках..»; «Господарське значення капустяних важко *переоцінити*. Багато представників цієї родини є *цінними*...»; «у давнину в кожній хаті в Україні..», «...*отримують з пелюсток троянд*...Для отримання олії... Скільки ж потрібно зібрати *пелюсток троянд*, щоб *отримати*...»; «бобові поширені дуже *широко*... За *широтою* розповсюдження...», «гуртували



прихильників *серед середніх* і дрібних дворян»; «залежно від відстані», «від відправника до одержувача».

Трапляються численні кальки: «*давайте спробуємо* зробити це», «даній прилад виготовлений», «збільшити *дане* число», «чисельник *даного* дробу», «дане двоцифрове число», «позначимо *дане* коло...», «яка не лежить на *даній* прямій», «до типових ознак хімічних реакцій *відносяться*», «розташовуються ребром до *падаючого* світла», «не дивлячись на малі розміри, молекули складаються», «не завжди *рахуючись* з імператором», «*друкуючий* пристрій», «*перевалка* нафти», «*перевалочний*»), державі потрібно насамперед *відстоювати*», «*й разом з тим* деякі спільні закони..», «*приступаючи до* розв'язання задач.

Не варто забувати, що підручник, крім загальновідомих функцій (інформаційної, трансформаційної, систематизувальної, самоосвітньої, координувальної, виховної та ін.), виконує не менш важливу місію – бути джерелом формування мовної культури. Вагомим аргументом також є те, що, активно продукуючи помилки, автори наражають учня на невдачу, а саме: помилка в підручниках може стати причиною поганої оцінки з державної атестації, низького балу під час вступу до вишу.

У тексті згаданого раніше проекту Концепції розвитку освіти: «Освіта має продукувати індивідів», «трьохступеневу систему», «як до другорядного сектору», «навчання здоровому способу життя», «урівноважування некогнітивної та когнітивної складових *куррикулума*», «національний *курікулум* для 12-річної школи».

Розплідником різнотипних помилок є Інтернет. Особливо рясніють ними тексти з неякісним перекладом:

1. У новопосаджених одно-дворічних рослин обріжте *кожен втечу*, залишаючи тільки дві-чотири добре розвинені *нирки*.
2. У такому випадку підлогу країни (полстраны) можуть опинитися без житла.

У мовленні високопосадовців, що є публічними людьми, фіксуємо численні анормативи: «це може бути політичний кидок», «чИтання», «подання», «безвладдя закону», «це вже звикла ситуація», «на протязі 3-ох годин», «майже трьохсотма», «на випАдок нещасних випАдків», «біля шестидесяти відсотків», «хочу зазначити про те..», «відбулася певна напруга», «сьогодення виглядає слідующим чином», «знаємо, хто кришує».

Національне опитування щодо проблем середньої освіти в Україні проводять імениті фонди й установи, у тексті анкет виявляємо «в учбовому закладі», «чи приймаєте ви участь», «куди пішли ці гроші», «деяких вчителів», навчання вашої дитини у вузі», «дитина отримала високий рівень освіти», «при зарахуванні абітурієнтів», «потребують вирішення», «як вимір якості» тощо.

Своєрідними пам'ятниками помилці є неправильні написання у назвах вулиць, магазинів, установ. На території автостанції у м. Сміла Черкаської області розміщений магазин із промовистою назвою й не менш промовистою орфографічною помилкою «Аль'янс».

З огляду на сказане повертаємося до того ж запитання: як мотивувати учня на культуру спілкування, на засвоєння й дотримання норм літературної мови?

Першопричиною успіхів і невдач психологи називають наявність сильної мотивації або дефіцит її. Мотиваційні стани є орієнтирами на свідому й активну пізнавальну діяльність. Знаючи ціннісну шкалу певної вікової категорії учнів, учитель може скеровувати їхню діяльність у результативне русло. Спонування до певної дії, пов'язане з цінностями людини, виформовується у сильний мотив. Однак це у штучно створених, нерідко ідеальних умовах, де практично не буває непередбачуваних моментів. За висновками психологів, на людину нерідко впливає конкретна ситуація, що змушує її до тієї чи іншої дії, і «причини дії коріняться не стільки в людині, що здійснює цю дію, скільки в ситуації [7, с. 17]». Х. Хекхаузен наголошує, що дрібні спокуси чи загрози повсякденного життя підштовхують нас до

відповідних видів поведінки чи вберігають від них. Особливо виразно ця схильність піддаватися впливам виявляється у надзвичайних ситуаціях.

Незнання державної мови і правил культури мовлення в Україні не є перешкодою для кар'єрного зростання, матеріального добробуту. Саме тут і постає та спокуса.

Привертають увагу результати анкетування, проведеного фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва», фірмою «Юкрейніан соціолоджі сервіс». Відповіді на запитання «Що, на вашу думку, сприятиме підвищенню мотивації учнів до навчання?» розділилися таким чином: «підвищення вимогливості вчителів» 28,2 %; «практико-орієнтовані навчальні програми» – 50,7 %; «зменшення навчального навантаження» – «проведення заходів з професійної орієнтації (зустрічі з професіоналами, відвідини компаній, запрошення представників ВНЗ для рекрутингу тощо) – 43,7 %; «інтерактивний формат занять та ширше застосування інформаційних технологій» – 45,5 %; «інше» – 4,4 %; «важко сказати» – 4,4 %.

Психологічні фактори, що беруть участь у конкретному мотиваційному процесі й обумовлюють прийняття рішення людиною, Є. Ільїн називає мотиваторами [2, с. 85-86]. Вони є аргументами під час обґрунтування дії і вчинку, а також прийнятого рішення. Учений виділяє такі групи мотиваторів:

- моральний контроль (наявність моральних принципів);
- уподобання (інтереси, схильності);
- зовнішня ситуація;
- власні можливості (знання, вміння, характеристики);
- стан на цей момент;
- умови досягнення цілей (затрата зусиль і часу);
- наслідки власних дій, вчинків [2, с. 86].

Як переконують психологи, «неможливо іззовні у процесі виховання формувати мотиви», «можливо лише сприяти цьому процесу». Заявлені вище мотиватори Є. Ільїн називає тим будівельним матеріалом, який буде в подальшому використаний для мотивації [2].

Загалом психологи вважають проблему мотивації навчання надзвичайно гострою у підлітковому періоді життя школярів. За визначенням О.О. Леонтьєва, «крива мотивації дитини до навчання у ході шкільного життя нагадує яр з пологими стінами – «пік» у молодших школярів і старшокласників і глибока ущелина в підлітковому періоді». Варто дослухатися порад ученого, що «жодними штучними, наприклад, розважальними методами забезпечити мотивацію на цьому віковому етапі неможливо», психолог визначає «лиш один шлях – це вирощування у підлітка (на базі психологічних вікових новоутворень) ціннісного і діяльнісного, а не «інформаційного» ставлення до змісту освіти [6, с. 33].

Важливими для мотивування процесу формування навичок культури мовлення є дослідження проблем соціального статусу людини й пов'язаних із ним маркерів. Як зазначає В. Карасик, «висловлення, взяті сукупно, є мовленнєвим паспортом мовця. Добір слів, вимова, граматична правильність, а також інші характеристики мовлення цілком ймовірно є свідченням освітнього рівня, роду занять мовця, тобто належності його до певного соціального прошарку [4, с. 7]»

Єдиним важелем боротьби з поганим мовленням в Україні є висміювання. У побуті й особливо соцмережах народ висміює кривомовних політиків і чиновників, представників інших публічних професій. Тому дієвими особливо у вразливому підлітковому віці можуть бути такі мотивації у вигляді проблемних запитань чи ситуацій:

1. Ви можете себе уявити в ролі працівника РАЦСу, який у паспорті чи свідоцтві про народження записує прізвище «Трет'яков», «МатИринка» з помилками, які, крім моральної шкоди, додають людині низку юридичних проблем?

2. Чи серйозно сприйме спільнота вас як власника медичної установи, на сайті якої така реклама: «Особливості гігієни мови», ось її фрагменти: «Данная інформація призначена для фахівців у галузі охорони здоров'я та фармацевтики... Гігієна мови включає в себе видалення нальоту, слизу,

залишків їжі за допомогою спеціальної щітки або скребка. При їх відсутності можна використовувати і звичайну зубну щітку, краще м'яку або середнього ступеня жорсткості... При набряку або інших причинах збільшення розмірів мови по його краях залишаються відпечатки зубів або ортопедичних конструкцій (протезів)».

3. Чи згодні ви стати об'єктом висміювання через курйози «зіркового» інтерв'ю: «Я дуже люблю це місце: це таке задоволення – сидіти в зручному кріслі на терасі, загорнувшись у теплий плед, і просто милуватися лісом, дивитися на засипані снігом їли, слухати тишу». «Чесно кажучи, я майже не стосувалася будівельних робіт». «Ми дуже цими меблями задоволені: вона служить нам вже досить довго».

4. Чи мрієте ви прославитися як високопосадовець передусім мовними покручами й численними помилками і стати предметом дослідження студентами-філологами ваших помилок?

5. Який би статус ви не обрали для себе, пам'ятайте найбільш статусною ознакою є не дорогий годинник, черевики чи портфель, а мовлення, уся ця висококласна амуніція втрачає лоск, з першої ж мовленої фрази: «Ну в мене освіта... я якби «історія і право»»; «Я поставив перед собою одну ціль і три мети», «Я конкретно вам відповідаю: не знаю».

6. Якщо ви неграмотний журналіст, ви продукуватимете інформацію, яка у вашому виконанні буде неодмінно спотворена: «Асфальт *викладено робітниками міського комунального управління*», «вплив зовнішніх негативних шоків», «сепаратисти захопили будівництво (приміщення) донецького СБУ».

**Висновки.** На відкритті курсів художнього слова для болгарських учителів поет А. Далчев ще у 1978 році запропонував стратегію формування риторичної культури в суспільстві. Головна роль у ній відводилася акустичному аспектові мовлення: «Справжнє культурне ставлення до мови починається з того моменту, коли слово сприймається вже як щось цінне саме собою, коли нам уже не все одно, як ми говоримо і вимовляємо... Культ

мови – це вже мірило культури. Немає потреби їздити у Францію, бачити її собори й музеї і читати її письменників, Вам достатньо увімкнути радіо й почути диктора, щоб відчутти, на якій висоті перебуває французька цивілізація». У словах цього великого болгарина вчувається чи не найважливіший мотиватор – культ мови. Доки у нашому суспільстві мова, мовлення, спілкування не набудуть ціннісного статусу й не стануть мірилом освіченості й професійності – невимовно важко вчителю буде мотивувати молоде покоління на засвоєння основ культури мовлення й практикування їх.

#### Література:

1. Брунер Дж. Культура образования / Брунер Джером ; [пер. Л.В. Трубицыной, А.В. Соловьева] . М.: Просвещение, 2006. 223 с.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2003. – 512 с.
3. Исаев Е.И. Психология образования человека : Становление субъектности в образовательных процессах: Учебное пособие / Е.И. Исаев, В.И. Слободчиков. М.: ПСТГУ, 2013. 432 с.
4. Карасик В.И. Язык социального статуса / В.И. Карасик. – М.: Гнозис, 2002. – 333 с.
5. Концепція розвитку освіти на період 2015-2017 року. – Режим доступу: [http://www.naiu.kiev.ua/files/zakon\\_ukr/proek-rozv-osvitu.pdf](http://www.naiu.kiev.ua/files/zakon_ukr/proek-rozv-osvitu.pdf).
6. Образовательная система «Школа 2100». Педагогика здравого смысла: Сборник материалов / Под научной редакцией А.А. Леонтьева. – М.: Баласс, Издательский Дом РАО, 2003. – 368 с.
7. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. 2-е изд. СПб.: Питер; М.: Смысл, 2003. 860 с.